

Cengiz BAYSU

**Osmanlılar ve Ermeniler
Bir İsyanın ve Karşı
Harekâtın Tarihi**

>>8

Osmanlılar ve Ermeniler Bir İsyanın ve Karşı Harekâtın Tarihi

Cengiz BAYSU

Kitap ve yazar hakkında
Kitap, 2015 yılında yazılmış ve TİMAŞ yayınları arasında yer almıştır. Yazarı Edward J. Erickson, ABD ordusunun 1991 Körfez Harekâtı'nda 3'üncü Zırhlı Tümeni'de topçu

harekât subayı, 2003 yılı Irak'ın işgalinde 4'üncü Piyade Tümen Komutanı General Odiermo'nun siyasi danışmanı olarak görev yapmıştır. Erickson, 2007'de Bağdat'a dönmüş ve Savunma Bakanlığı Eğitim ve Geliştirme Enstitüsü'nde siyasal bilimler profesörü olarak görev almıştır. ABD ordusundan topçu yarbayı olarak emekliye ayrılmıştır. Emeklilik döneminde Erickson, İngiltere'de Leeds Üniversitesinde doktora yapmıştır. İki yüksek lisans derecesine sahiptir. I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı ordusu konusunda çok saygın bir uzman olan yazarın pek çok kitabı ve makalesi bulunmaktadır. Norwich High School'da dünya tarihi dersleri vermektedir.

Alıntılar
Osmanlı İmparatorluğu'nda 1878'den 1915'e kadar görülen isyan ve isyana karşı koyma faaliyetlerinin askeri tarihine değinilmektedir. Yazar bu çalış-

masında Kürt, Arap, Yunan-Makedon ve Senusi isyanları gibi örneklerin bulunduğu bir dizi önemli Osmanlı kontrgerilla harekâtını çeşitli yönleriyle anlatmaktadır.

21'inci yüzyıl başı itibarıyla var olan geniş literatürde Osmanlıların isyana nasıl tepki gösterdiğine ve kontrgerilla harekâtını nasıl ele aldığına dair pek az analiz vardır. İmparatorluğun merkezi alanları içinde ağır silahlarla donatılmış Ermeni ve Makedon devrimci komiteler özerklik ve bağımsızlık gayeleriyle müteaddit defalar isyana kalkışmıştır.

İsyan bastırma taktikleri

Osmanlılar isyanları bastırabilmek için isyana karşı koyma taktikleri uygulamış ve geniş ölçekteki askeri kuvvetleri bu iş için seferber etmişlerdir. Nüfusun yerinden çıkarılması ve tehcir uygulamaları, epey tantana koparmış insan hakları ihlalleriyle sıkça öne çıksalar da, isyana karşı koyma faaliyetleri dünya hükümetlerinde genellikle kabul gören yerleşik uygulamalar haline gelmiştir.

Osmanlılar, İtalyanların 1911 Libya işgaline bir tepki olarak genellikle danışmanları suretinde geçici bir gayrinizami askeri kabiliyet geliştirdiler. 1912-1913 Balkan harplerini takiben Osmanlılar, Balkanlarda ve Rus Kafkasyası'nda genellikle savaşları kışkırtmak gayesiyle tasarlanan Teşkilât-ı Mahsusa'yı vücuda getirerek resmi bir gayrinizami harp yeteneğini faaliyete geçirdiler.

Şartların gelişmesi

1914'te I. Dünya Harbi'nin başlaması, Osmanlı Devleti'ni bir kere daha Ermeni devrimci komitelerle doğrudan bir çatışmanın içine sürükleyen şartları doğurdu. Bu ortaya çıkış büyük oranda 1915 başlarında Doğu Anadolu'daki Ermeni devrimci komitelerin teröre ve küçük çaplı isyan eylemlerine teşvik eden ve kollayan müttefik kuvvetlerin ve faaliyetlerinin bir sonucuydu.

Osmanlılar, Ermeni isyanıyla daha önce yaptıkları gibi baş edebilmek için gerekli kuvvet yapısına sahip değildi. 1915 baharı sonunda Osmanlılar, Batı tarzındaki bir stratejiye dönerek asileri temel hak ve desteklerinden koparmak maksadıyla tasarlanan bölgesel nüfusun tehciri uygulamasına yöneltmişlerdir.

Ermeni nüfusu hakkında

I.Dünya harbi 1918 yılında sona erdiğinde harp öncesi 1,5 milyon Ermeni nüfusundan 350-400 bin kişinin evlerinde kaldığı anlaşılmıştır. Osmanlı Devleti'nin kısmi bir tehcirin gerekliliğini neden düşündüğü şu ana dek hiçbir zaman tam anlamıyla araştırılmış yahut diğer bilim adamı ve yazarlarca bir nihai çözüme kavuşturulmuş değildir. Dahası, neden doğudaki Ermeniler başka yerlere nakledilirken İstanbul bölgesindeki ve batı vilayet-

lerindeki Ermeni göç ettirilmediğine dair tatminkâr bir izah da yoktur.

Çağdaş Batı rivayeti, 1915 Ermeni kalkışmasının Osmanlı Devleti'nin güvenliğine asla hakiki bir tehdit olmadığını ve Jön Türk yapılanması olarak da bilinen İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin bir Ermeni tehdidi kavramını etnik temizlik ve soykırımın bahanesi olarak istismar ettiğini ileri sürer.

Avrupalı uluslar, Osmanlı sultanının Hristiyan tebasına Osmanlı idaresini alaşağı etme yolunda aktif olarak yardım sağladılar. 1878'in ardından ikinci bir isyan dalgası Osmanlı İmparatorluğu'nda hızla yayılmış ve bunlar arasında en dikkat çekenleri 1880'de ayaklanan Arnavutlar, 1894, 1904-1905 ve 1909'da Ermeniler, 1896'da Giritliler ve Makedonyalılar, 1908'de Kürtler ve 20'nci yüzyıl başlarında Yemen ve Hicaz'daki Araplar ile Libya'daki Senusilerdir.

Yorumlarına

Kitabın yazarı, emekli bir asker olup emekliliğine kadar talimnamelerle yetişmiş ve talimnameler doğrudan doğruya icraatta bulunmuştur. Osmanlı ordusunun harekât ve lojistiğini iyi incelemiş, ortaya çıkan sonuçları iyi değerlendirmiştir. Emeklilik sonrasında iki yüksek lisans eğitimiyle hem asker hem de sivil kanadın kendi literatürleriyle daha rahat anlayabilecekleri şekilde eserler vermiştir. İlgili okunabilecek bir kitap...